

GLASBA 18. IN 19. STOLETJA V OHRANJENIH ROKOPISIH LJUBLJANSKIH FRANČIŠKANOV

DARJA FRELIH

Znanstvenoraziskovalni center SAZU

Izleček: V okviru Frančiškovega reda obstajajo danes v Sloveniji vsaj štiri nahajališča rokopisnih glasbenih virov. Eno od njih je knjižnica Frančiškanskega samostana v Ljubljani. Seznam tam ohranjenih skladb zajema imena 50 skladateljev 18. in 19. stoletja, ki so avtorji 136 glasbenih del. Dve tretjini preostalih ohranjenih skladb tvorijo dela anonimnih avtorjev.

Ključne besede: glasba 18. in 19. stoletja, frančiškani, Ljubljana, glasbeni rokopisi po letu 1600

Abstract: Old music manuscripts connected with the activities of Franciscan orders are concentrated in four locations in today's Slovenia. The list of works preserved in Ljubljana contains names of 50 composers who are cited as authors of 136 works, which represent 30 % of the entire manuscript music material of this location.

Keywords: 18th- and 19th-century music, Franciscans, Ljubljana, musical manuscripts after 1600

Frančiškani, katoliški red, sprva imenovani manjši bratje, so začeli delovati na ozemlju današnje Republike Slovenije v prvi polovici 13. stoletja.¹

K raziskovanju glasbenega delovanja frančiškanov (v širšem smislu) in njihovih redov na Slovenskem me je spodbudilo dejstvo, da obstajajo vsaj tri nahajališča rokopisnih

¹ Na robu slovenskega etničnega ozemlja, v Gorici in Trstu, so se pojavili že v letih 1225 oziroma 1229; nato na Ptuj leta 1239, v Celju 1241, Ljubljani 1242, v Mariboru pred letom 1250 [in pozneje še drugod]. V 14. stoletju so jim sledile klarise, ženska veja oziroma tako imenovani drugi red, ki so se nastanile v Mekinjah leta 1300, v Škofji Loki 1358 in v Ljubljani 1656. Njim so v 15. stoletju sledili observanti. Gibanje slednjih se je v okviru Reda manjših bratov proti koncu 15. stoletja močno okrepilo, tako da so začeli številčno prevladovati in ustanavljati svoje postojanke: v Metliki 1469, Novem mestu 1470, Kamniku 1493, Ormožu 1495, na Sveti gori pri Gorici 1565 itd. Gl. France Dolinar, Frančiškani, *Enciklopedija Slovenije* 3, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1989, str. 152–153. Red manjših bratov (O. F. M.) se je zato razcepil na konventuale, imenovane minoriti, in observante, imenovan frančiškani. V okviru frančiškanov se je oblikovala še ena samostojna veja, in to kapucini, ki so se pri nas naselili v 17. stoletju, najprej v Nazarjah (1624–26) in Brežicah (1650–60). Prim. Jože Mlinarič, Frančiškanski samostan od ustanovitve okoli leta 1240 do preselitve leta 1784, *Frančiškani v Ljubljani*, ur. Silvin Krajnc, Ljubljana, Samostan in župnija Marijinega oznanjenja, 2000, str. 126. Frančiškani observanti pa vključujejo še druge »podveje«, kot so reformati, rekoleti, diskalceati, klarentinci in koletanci. Gl. Jože Škofljanec, Red manjših bratov (O.F.M.) in provinca sv. Križa, *Frančiškani v Ljubljani*, str. 27 (Poenostavljena skica razvoja Reda manjših bratov in njegovih cepitev).

glasbenih virov, ki izpričujejo dokaze o njihovi glasbeni praksi. Za najzgodnejše obdobje imajo, glede na opis glasbene kulture samostanskih ustanov, kot jo obravnava splošna glasbenozgodovinska literatura, »zadostno ohranjeno dokumentacijo le frančiškani v Ljubljani, v Novem mestu in v Kopru, vsi z glasbeno liturgičnimi rokopisi iz 15. stoletja.«² Vendar pa se bo pričujoča razprava osredotočala na tisto glasbo v okviru Frančiških redov na Slovenskem, ki jo izpričujejo ohranjeni rokopisni glasbeni viri za obdobje po letu 1600, ki so evidentirani in katalogizirani na Muzikološkem inštitutu ZRC SAZU v Ljubljani.³

Med najbogatejšimi nahajališči glasbenih virov v okviru Frančiških redov na Slovenskem je knjižnica Frančiškanskega samostana v Novem mestu. Poleg zgoraj omenjenih zgodnejših glasbenoliturgičnih rokopisov iz 15. stoletja hrani notne zapise skladb za obdobje po letu 1600, ki zajemajo tako glasbene rokopise kot tudi glasbene tiske. Ne le da je to gradivo najobsežnejše in vsebinsko najbogatejše glede na ostala hranišča glasbenih ostalin v okviru Frančiških redov, temveč je tudi najtemeljiteje raziskano, kar je razvidno iz dosedanjih muzikoloških in drugih objav.⁴ Na drugem mestu po obsegu ohranjenega glasbenega gradiva je knjižnica Frančiškanskega samostana v Ljubljani. Njena glasbenorokopisna zapuščina po doslej znanih podatkih v muzikološki literaturi še ni bila podrobneje obravnavana.⁵ Tretje nahajališče glasbenih virov, ki predstavlja Frančiškove redove na Slovenskem, je Minoritski samostan sv. Frančiška Asiškega v Piranu.⁶ Četrto in

² Janez Höfler, *Tokovi glasbene kulture na Slovenskem od začetkov do 19. stoletja*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1970, str. 15.

³ V zadnjem desetletju postajajo informacije o ohranjenih glasbenih virih postopoma javno dostopne, in sicer kot del mednarodne elektronske podatkovne zbirke o ohranjeni glasbeni kulturni dediščini v okviru projekta RISM (Répertoire International des Sources Musicales). Slednji v okviru Serije A/II zbira in objavlja podatke o ohranjenem glasbenem gradivu po letu 1600 za arhive iz okoli 30 držav. Tako postaja projekt zanimiv za njegove sodelavce ne le s stališča vnosov in promocije podatkov o ohranjenem gradivu iz njihove lastne dežele, ampak tudi s stališča primerjalnega študija virov, ki se zaradi elektronskega pripomočka ponuja kar sam po sebi. Gl. tudi Darja Frelih, Katalogiziranje glasbenih virov za RISM v Sloveniji, *Muzikološki zbornik* 38 (2002), str. 113–118.

⁴ Janez Höfler, Glasbenozgodovinske najdbe XVIII. in XIX. stoletja v Novem mestu, *Kronika* 15/3 (1967), str. 135–148; Milko Bizjak, Frančiškani in glasba v 18. stoletju, *500 let frančiškanov v Kamniku*, Zbornik referatov zgodovinskega simpozija 1992, ur. Emiljan Cevc [...], Kamnik, Kulturni center, 1993, str. 59–63; Tomaž Faganel, Glasba klasicizma v novomeških arhivih, *500 let Kolegiatnega kapitlja v Novem mestu*, ur. Stane Granda, Dolenjski zbornik 1997, str. 215–221; Tomaž Faganel, Glasbeni repertoar na Slovenskem v 18. stoletju in prvi polovici 19. stoletja, *300 let. Academia Philharmonicorum Labacensium 1701–2001*, Zbornik referatov z mednarodnega simpozija 25. in 26. oktobra 2001 v Ljubljani, ur. Ivan Klemenčič, Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC, 2004, str. 119–129; Tomaž Faganel, Zur Entfaltung des Klassizismus in breiterem slowenischen Raum – Beitrag der Franziskaner aus Novo mesto, [Zbornik prispevkov mednarodne konference »*Plaude turba paupercula*« – *Franziskanischer Geist in Musik, Literatur und Kunst*, Bratislava, 4.–6. 10. 2004, v tisku].

⁵ Predstavljena je bila le v okviru prispevka, ki vsebuje pregled ohranjenih ostalin glasbenih prizadevanj v okviru frančiškanskih redov na Slovenskem: Darja Frelih, The Franciscans on the territory of the present-day Slovenia and the remains of their musical endeavours, [Zbornik prispevkov mednarodne konference »*Plaude turba paupercula*« – *Franziskanischer Geist in Musik, Literatur und Kunst*, Bratislava, 4.–6. 10. 2004, v tisku].

⁶ Tamkajšnje glasbeno gradivo je bilo raziskano v okviru projekta Muzikološkega inštituta ZRC SAZU v Ljubljani, z naslovom Glasbeni viri 16. do 18. stoletja s posebnim ozirom na slovenske

obenem zadnje nahajališče glasbenih virov v okviru Frančiškovihi redov na Slovenskem je Kapucinski samostan v Škofji Loki, z dvema primerkoma ohranjenih lutenjskih tabulatur, ki domnevno pričata o izvorni glasbi, kakršno so v 17. stoletju izvajali v okviru Škofjeloškega pasijona.⁷ Pri frančiškanih v Kamniku se glasbeni viri niso ohranili, v zvezi z dokaj obsežno glasbeno zbirko cerkve sv. Jurija na Ptujju pa bi bilo potrebno še raziskati, ali so v njej kakšni sledovi samoniklega ustvarjanja frančiškanov ali pa so bili slednji zgolj ohranjevalci nekega že od prej obstoječega cerkvenega glasbenega repertoarja.⁸

V pisnih virih se ljubljanski samostan posredno omenja prvič leta 1242, nekateri zgodovinarji pa prihod manjših bratov v Ljubljano postavljajo v leto 1233. Naselili so se pri cerkvi sv. Filipa na današnjem Vodnikovem trgu.⁹ Glede na bogato zgodovino samostana, ki je temeljito raziskana, ni težko ugotoviti, zakaj večina ohranjenega glasbenega gradiva ljubljanskih frančiškanov sodi v čas po jožefinskih reformah, to je v obdobje od konca 18. stoletja dalje. Ohranili so se namreč le tisti samostani, ki so se bili pripravljani in sposobni vključiti v obstoječi državno-cerkveni sistem in izpolnjevati še katero od dodatnih, širše družbeno koristnih dejavnosti. Tako so frančiškani v Ljubljani, ki so se leta 1784 preselili na današnjo lokacijo na Prešernovem trgu, izrazili pripravljenost, da prevzamejo novoustanovljeno župnijo Marijinega oznanjenja pri istoimenski cerkvi in samostanu. Pred njimi so istega leta ukinjeni bosonogi avguštinci, ki so dotlej bivali na tej lokaciji, odklonili (isto) ponujeno jim dejavnost. Kmalu po preselitvi so ljubljanski frančiškani prevzeli dušno pastirstvo pri novoustanovljeni župniji.¹⁰ Pri tej dejavnosti vloga glasbe verjetno ni bila nezanemarljiva.

Rokopisna glasbena zapuščina frančiškanov v Ljubljani obsega 177 bibliotečnih enot, med njimi 147 posameznih skladb in 30 zbirk. Med zbirkami je 24 takšnih, ki imajo manjši obseg, kar pomeni, da vsebujejo od dveh do največ devet skladb; nasprotno pa so

primorske arhive. Prim. Alenka Bagarič in Darja Frelih, Starejše muzikalije v knjižnici in arhivu minoritskega samostana v Piranu, *Sedem stoletij minoritskega samostana sv. Frančiška Asiškega v Piranu 1301–2001*, ur. France Dolinar in Marjan Vogrin, Ljubljana, Slovenska minoritska provinca sv. Jožefa, 2001, str. 335–352; gl. še Alenka Bagarič in Metoda Kokole, *Glasbena dediščina slovenskih obalnih mest do 19. stoletja. Vodnik po razstavi*, Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC, 2003.

⁷ Domneva se opira na izjavo dr. Metoda Benedika (Knjižnica Kapucinskega samostana v Škofji Loki). Gl. op. 5 oziroma: Janez Höfler, *Glasba v Škofjeloškem pasijonu, Škofjeloški pasijon*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1987, str. 188–191; Dragotin Cvetko, *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem I*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1958, str. 241–242.

⁸ Prim. Darja Koter, *Muzikalije ptujske cerkve sv. Jurija, Ptujška župnijska cerkev sv. Jurija*, Zbornik znanstvenega simpozija ob praznovanju 1150. obletnice posvetitve mestne cerkve in 850. obletnice »Konradove cerkve«, ur. Slavko Krajnc, Ptuj, Minoritski samostan sv. Viktorina, Župnija sv. Jurija, 1998, str. 260–279.

⁹ Ta je skupaj s samostanom pogorela leta 1382. Nova cerkev, posvečena vnebovzetju Device Marije, je bila dovršena 1412. Prim. Jože Škofljanec, *Red manjših bratov (O. F. M.) in provinca sv. Križa, Frančiškani v Ljubljani*, str. 31 in 73.

¹⁰ Svoj obstoj so moški samostani reševali s tem, da so prevzeli kako faro, pa tudi z vzdrževanjem šol, ženski samostani pa z oskrbo sirotišnic, šol za deklice ali s kakšno karitativno dejavnostjo. Gl. Anton Ožinger, *Frančiškanski samostan v Ljubljani od preselitve 1784 do leta 1903, Frančiškani v Ljubljani*, ur. Silvin Krajnc, Ljubljana, Samostan in župnija Marijinega oznanjenja, 2000, str. 202, 204 in 206.

preostale zbirke, šest po številu, precej obsežnejše in po grobi oceni vsebujejo skupaj okoli 260 glasbenih del.¹¹

Zapuščina vsebuje večinoma prepise, nastale v sredini oziroma v drugi polovici 19. stoletja, manjši del tudi na začetku 19. stoletja; njena glasbena vsebina pa glede na čas nastanka originalnih glasbenih del sega tako v 18. kot tudi 19. stoletje, saj so v njej zastopani avtorji živeli in delovali v tem časovnem razponu. Med prepisovalci je največkrat omenjen frančiškan pater Wolfgang Klemen, mestoma pa so kot kopisti navedeni še: p. Julius Brunner, Avrelj Canderan, Lazar Čukac, Hermann Venedig, Johann Werthel in nekateri drugi. Ni razjasnjeno, kje so kopisti dobivali predloge (bodisi rokopisne ali tiskane skladbe) za svoje prepise glasbenih del. Prav tako ni jasno, ali so prepisi oziroma posamezne skladbe izpod peres frančiškanov nastali v Ljubljani ali pa so jih redovniki, ki so »kročil« po samostanih znotraj posamezne province, morda prinesli od kod drugod. Med avtorji skladb se pojavlja 50 imen skladateljev, ki so navedeni kot avtorji 136 del, kar pomeni okoli 30 % celotnega gradiva. Pri preostalih dveh tretjinah skladb pa avtor ni znan. Pregled ohranjenih glasbenih del je prikazan v priloženem seznamu, kjer so avtorji razporejeni glede na letnice rojstva, od 16. do 19. stoletja.¹² Razdeljen je v šest skupin, in sicer na avtorje 16. stoletja, na skladatelje, rojene v prvi polovici 18. stoletja, rojene v drugi polovici 18. stoletja, rojene po letu 1800, in na avtorje s pomanjkljivimi biografskimi podatki, vključno s shematskim prikazom del anonimnih avtorjev, v zadnji skupini pa je opisana še vsebina posameznih večjih zbirk.

Glede na dve vrsti žigov, ki se pretežno pojavljata na rokopisih, lahko sklepamo, da sta v knjižnici združeni dve vrsti repertoarja. Na eni strani repertoar obsega glasbo, ki so jo izvajali v frančiškanski cerkvi za potrebe bogoslužja in je skoraj praviloma komponirana za večjo zasedbo, to je za dva do štiri vokalne glasove s spremljavo orkestra – oziroma ene ali več orkestrskih skupin, kot so godala, pihala, trobila – in orgel. Taka dela so na primer: Maša v C-duru Josepha Haydna, Maša v Es-duru Michaela Haydna, Schwerdtovi Maša sv. Ignacija v C-duru in Missa solemnis v C-duru, Wratnyjeva Maša v F-duru in Maša v C-duru Albina Maška. Med večja dela glede na zasedbo sodijo še Tantum ergo skladateljev Mathiasa Pernsteinerja (v C-duru in D-duru), Antonia Sacchinija in Franza Süßmayra (v B-duru in D-duru), Johanna Baptista Schiedermyra (dva v D-duru), Franza Schuberta (v F-duru). V tej skupini so še skladbe, ki sicer niso označene z žigom župnije, a imajo predvideno večjo

¹¹ Pri ljubljanskih frančiškanih ohranjeni glasbeni rokopisi še niso vključeni v mednarodno elektronsko bazo podatkov Glasbenih rokopisov po letu 1600 pri RISM. Če upoštevamo vsak posamični glasbeni rokopis, vsako posamezno zbirko in vsako posamezno skladbo v okviru posamezne zbirke, bo le-ta obsegala okoli 520 dokumentov, vezanih na lokacijo SI-Lf (Slovenija – Ljubljana – Frančiškanski samostan, Knjižnica). Prim. SI – Slovenia, *RISM-Bibliothekssigel*, München, Henle, Kassel [...], Bärenreiter, 1999, str. 120. Gl. tudi op. 3.

¹² Seznam je narejen na podlagi podatkov o ohranjenih delih v knjižnici Frančiškanskega samostana v Ljubljani, ki jih je evidentiral in za klasični listkovni katalog na Muzikološkem inštitutu ZRC SAZU v Ljubljani izdelal Jurij Snoj, v računalniško tabelo pa jih je pozneje z nekaterimi dodanimi podatki (kot lastno delovno gradivo) oblikoval Radovan Škrjanc. Slednje je bilo podlaga za objavljeni seznam, le da tu avtorji niso navedeni po abecednem redu, temveč kronološko, naslovi del so skrajšani, zasedbe glasov in inštrumentov pa so navedene samo povzermalno. Prav tako niso navedeni vsi posamezni ohranjeni parti, temveč je v primerih, ko je ohranjeno gradivo očitno pomanjkljivo glede na »idealno zasedbo« (ki in kadar je ta določena na naslovnici rokopisne skladbe), to označeno s črko N (nepopolno).

zasedbo: nepopolno ohranjen Offertorium v C-duru Petra Winterja, Te Deum v C-duru Franza Benedicta Dusika, Schwerdtov Benedictus Dominus Deus in Diabellijev Gradual in ofertorij v Es-duru. S predvideno spremljavo orkestra je še vsaj sedem maš, trije Tantum ergo in en Te Deum neznanih avtorjev. Druga vrsta repertoarja zajema glasbo, ki je bolj komornega značaja in so jo verjetno gojili zlasti znotraj samostanskih zidov. Večina teh rokopisov je opremljena z žigom samostana ali pa je na njih podpis katerega od prepisovalcev.

Večina skladb v knjižnici Frančiškanskega samostana v Ljubljani sodi na področje bogoslužne glasbe. Poleg najpogosteje zastopanih zvrsti cerkvene glasbe, kot so maše, litanije, Te deum, Tantum ergo, gradual in ofertorij in antifona, so tu še zbori neznanih avtorjev z besedili v latinščini, nekateri tudi z orgelsko spremljavo. Slovenske, na enem mestu tudi hrvaške cerkvene pesmi so v dveh večjih zbirkah, ki vsebujeta tudi maše. Ena pesmarica, katere sestavljalec je pater Klemen, pa vsebuje večje število slovenskih cerkvenih pesmi s spremljavo orgel.

Dela s področja posvetne glasbe pa so: zbirka samospevov za glas in klavir skladatelja J. E. Leonharda, »3 Grosse Quartetten« W. A. Mozarta in skladbe za čembalo, kot so sonate, marši in variacije. Slednje se nahajajo v eni od večjih zbirk, ob mašah in cerkvenih pesmih. Samostojni zbirki pa sta *Slovenska pesmarica* z instrumentalnimi skladbami ter razne skladbe za godalni kvartet.

Ob pogledu na celotno ohranjeno rokopisno glasbeno gradivo v knjižnici ljubljanskih frančiškanov lahko ugotovimo, da delež v njej zastopanih skladateljev, ki izhajajo iz kroga frančiškanov, ni prav velik. Glede na pomen in vlogo posameznih skladateljskih imen bi na prvo mesto lahko uvrstili splošno znane skladatelje, kot so Joseph in Michael Haydn, Mozart, Schubert in Diabelli. Skoraj v vsakem nahajališču glasbenih virov lahko srečamo kak prepis njihovih skladb, ker so se, kot lahko domnevamo, zaradi svoje popularnosti hitreje širile, bile pogosteje natisnjene in zato tudi lažje dostopne.

V drugo skupino bi lahko prišteli skladatelje, ki so skladali izključno glasbo za potrebe cerkve oziroma bogoslužja in so kot taki tudi zastopani v pomembnih glasbenih leksikonih. Marsikdo od njih je svojo prvo glasbeno vzgojo sicer prejel ravno v okviru te ali one redovne skupnosti, vendar so se pozneje širše uveljavili. Dela skladateljev, kot so npr. Franz Bühler, Robert Jan Nepomuk Führer, Ambrosius Rieder, Johann Baptist Schiedermayr in Karl Bonaventura Witzka, najdemo v mnogih nemških, avstrijskih in čeških arhivih oziroma v širšem srednjeevropskem prostoru. Po pomenu in odmevnosti njihovega opusa so jim podobni še Georg Valentin Roeder, Franz Xaver Süssmayr, Jan Vitásek, Peter Winter in italijanski operni skladatelj Antonio Sacchini, ki so se pomerili tudi v drugih glasbenih zvrsteh in je bilo pisanje sakralne glasbe le ena od njihovih dejavnosti. Tudi slednji so zaradi uveljavljenosti svojega opusa zastopani v uglednih glasbenih leksikonih.¹³

Nekoliko skromnejša po dometu svojih del je skupina na Slovenskem delujočih skladateljev, ki so prišli s Češke: Franz Kubick, Franz Benedict Dusík, Gašpar Mašek, Karl Wenzel Wratny ter avstrijski skladatelj Leopold Ferdinand Schwerdt. Medtem ko se skladbe Franza Kubicka nahajajo verjetno samo v gradivu ljubljanskih in novomeških

¹³ Za posamezna nahajališča glasbenih del omenjenih skladateljev gl. CD-rom: RISM, Music manuscripts after 1600, 12. ed., München, K. G. Saur Electronic Publishing, 2004. Tam najdemo za vsakega avtorja tudi navedbo leksikona oz. leksikonov, ki prinašajo podatke o njem.

frančiškanov, se skladbe Franza Benedicta Dusíka, ki je nekaj časa deloval v Ljubljani in je pri frančiškanih zastopan z eno samo skladbo, nahajajo še v treh italijanskih, dveh švicarskih in enem nemškem arhivu.¹⁴ Skladbe Gašparja Maška, Leopolda Ferdinanda Schwerdta in Karla Wenzla Wratnyja so prisotne ne le pri frančiškanih v Ljubljani in Novem mestu, pač pa tudi v rokopisnem glasbenem gradivu novomeškega kapitlja in ljubljanske stolnice. Dela Schwerdta in Wratnyja so prisotna še v arhivu opatijske cerkve sv. Danijela v Celju, skladbe Wratnyja pa tudi v posameznih arhivih na Hrvaškem, Madžarskem, v Avstriji in Italiji.

Med frančiškanskimi brati, ki so tudi skladali, je zagotovo pater Rafael Illowsky, ki je na seznamu ohranjenih skladb pri ljubljanskih frančiškanih zastopan z največjim številom del, na rokopisih novomeških frančiškanov pa je pogosto podpisan kot kopist glasbenih del drugih avtorjev. Wolfgang Klemen je po doslej znanih podatkih deloval samo pri frančiškanih v Ljubljani, dela Benna Mayerja pa zasledimo tudi na Hrvaškem. Gotovo so med neidentificiranimi in anonimnimi skladatelji, ki so navedeni v seznamu ohranjenih del, tudi avtorji, ki so delovali v frančiškanskem okviru, a žal zaenkrat ni podatkov, ki bi to domnevo potrdili ali ovrgli. Vsekakor lahko sklepamo, da bi anonimnost lahko pripisovali tudi siceršnjemu načinu njihovega služenja.

Po grobi oceni se tip repertoarja, ki se je ohranil v knjižnici Frančiškanskega samostana v Ljubljani, ne razlikuje bistveno od tistega, ki so ga imeli npr. frančiškani v Novem mestu, le da je po obsegu skromnejši, po vsebini manj reprezentativen in ne vsebuje tiskanih skladb. Določeno podobnost bi lahko našli tudi z repertoarjem ljubljanske stolnice (deset od petdesetih imen skladateljev iz frančiškanskega gradiva najdemo tudi tam), le da stolnični v povprečju obsega večje število reprezentativnih glasbenih del. Večje razlike pa bi pokazala primerjava repertoarja ljubljanskih frančiškanov s tistim, ki je ohranjen v Minoritskem samostanu v Piranu. Tam ohranjeni tip tako imenovane kratke maše s stavki Kyrie, Gloria in Credo veliko pogosteje srečamo v italijanskih ter istrskih in dalmatinskih arhivih kot v nahajališčih t. i. kontinentalnega predela. Obseg ohranjenih del pri minoritih je manjši, repertoar iz 18. stoletja je značilneje samostanski, saj vsebuje večje število spevov za dnevne pobožnosti in za čaščenje posameznih svetnikov in praznikov, ohranjeni repertoar iz 19. stoletja pa je pretežno posvetnega značaja in kaže vpliv italijanske operne glasbe.

Očitno je na glasbeni repertoar, ki ga hranijo posamezna nahajališča v okviru Frančiškovih redov, najodločilneje vplivala pripadnost določeni redovni provinci, v okviru katere je skupaj z redovniki krožila tudi glasbena literatura, opazen pa je tudi vpliv širšega kulturnega okolja in njegovih lokalnih posebnosti.

¹⁴ Ta in vse nadaljnje navedbe prisotnosti del posameznih avtorjev v domačih in tujih arhivih se nanašajo na podatke, ki jih prinaša zadnja izdaja RISM-ovega CD-roma in niso dokončni, saj se iz leta v leto dopolnjujejo v smislu kumulativnega indeksa. Prim. RISM, Music manuscripts after 1600. Gl. tudi klasični listkovni katalog na Muzikološkem inštitutu ZRC SAZU. Več o skladateljih, kot sta Karl Wenzel Wratny in Leopold Ferdinand Schwerdt, gl. tudi: Venceslav Wratny, *Missa in A*, ur. Aleš Nagode, Monumenta artis musicae Sloveniae XXIX, Ljubljana, SAZU, 2000; Venceslav Wratny, *Missa in G*, ur. Aleš Nagode, Monumenta artis musicae Sloveniae XLI, Ljubljana, SAZU, 2001; Leopold Ferdinand Schwerdt, *Missa St. Floriani in D*, ur. Zoran Krstulović, Monumenta artis musicae Sloveniae XLIII, Ljubljana, SAZU, 2002; Leopold Ferdinand Schwerdt, *Missa pro Resurrectione D.N.J.C. in Es*, ur. Zoran Krstulović, Monumenta artis musicae Sloveniae XLV, Ljubljana, SAZU, 2003.

Priloga: Glasbeni rokopisi v knjižnici Franciškanskega samostana v Ljubljani

Avtor	Letnica rojstva–smrti	Štev. del	Naslov dela (predvidena zasedba) [nepopolno gradivo oziroma ohranjeni parti, če zasedba ni znana]	Čas prepisa – navedba kopista, žig
16. stol.				
Palestrina, Giovanni P.	1525–1594	1	<i>Missae celeberrima Papae Marcelli</i>	?
Vecchi, Orazio T.	1550–1605	1	<i>Graduale in festo sancti Josephi</i> (zb, org)	?
Marenzio, Luca	1553–1599	1	<i>Offertorium in festo Annuntiationis B: M: V: (zb, org)</i>	?
18. stol., 1. pol.				
Sacchini, Antonio > Süßmayr	1730–1786	1-Z	<i>Tantum ergo [2.] ex B</i> (SATB, god)	19., zač., Ž
Haydn, Joseph	1732–1809	1	<i>[Mša v C]</i> (SATB, ork, org)	18., kon./19., zač., Ž
Haydn, M. > Zbirka 2	1737–1806	1	<i>Missae in Es</i> (SATB, ork, org)	18., kon., Ž
Mayer, Benno > Zbirka 2	1737–1818	1-Z	<i>Missae alia Croatica</i> [Deutsche Messe v hrv.] <i>[Sonata] Nro 1.mo</i>	19., zač.
18. stol., 2. pol.				
Winter, Peter	1754–1825	1	<i>Offertorium in C</i> (SATB, ork, org) [N]	19., 1. pol.
Mozart, W. A.	1756–1791	3-Z	<i>3 Grosse Quartetten</i>	?
Bühler, Franz	1760–1824	1	<i>Pastoral/Graduale</i> (SATB, org) [N]	19., sr.
Dusek, Franz B.	1765/66– po 1817	1	<i>Te Deum in C</i> (SATB, ork, org)	19., 2. pol. – P. Caetano de Saazy
Süssmayr, Franz X. > Sacchini	1766–1803	1-Z	<i>Tantum ergo [1.] ex D</i> (SATB, god)	19., zač., Ž

Avtor	Letnica rojstva-smrti	Štev. del	Naslov dela (predvidena zasedba) [nepopolno gradivo oziroma ohranjeni parti, če zasedba ni znana]	Čas prepisa – navedba kopista, žig
Zorzi, Giuseppe > Zbirka 1	18. stol.	2 + 2-Z	Graduale »Adoramus« (T1, 2, B, org) Tantum ergo in C (Gl-3, org) Tantum ergo in C Tantum ergo in Es	19., sr. – Klemen, F 1832 – J. Werthel, F [?] [?]
Witzka, Karl Bonaventura	1768–1848	3	Missa brevis et facilis op. 57 (SATB, org) Graduale »Cantate«/Offertorium »Exaltabo te« (Gl-4, org) [N] Graduale »Regali ex progenie«/Offertorium »Eja meta lobia« (SATB, org)	19., sr. – Klemen, F 19., sr. – Klemen, F 19., sr. – W. Klemen
Vitásek, Jan Nepomuk A.	ok. 1770–1839	1	Ave Maria / Offertorium an Frauentagen (SATB, ob, rog, fag) [N]	19., sr., Ž
Schwerdt, Leopold Ferd.	1770–1854	14	Missa St. Ignatii in C (SATB, ork, org) Missa Solemnis in C (Gl- 4, ork, org) [N] Missa Pastoralis in D (S[A]TB, org) Missa in D op. 149 (Gl-3, org, vline) Missa für Mariae Himmelfahrt (?) [N?] Missa breve (SB, org) Missa in C (S, org) Missa pro Resurrectione/D.N.J.C. in Es/op. 110 (Gl-3, org) [N] Benedictus Dominus Deus/...zur Jubilaei Schluss Prozession am 20. Sber 1826. (SATB, pih, trob) Offertorium/Tu Sion (Gl-4, org) [N] Ave mundi/Offertorium (B, org) Offertorium/für Aller Heiliger (B, org, vline) Tantum ergo in D (S, zb, org) Tantum ergo (SB, org)	19., sr., Ž 19., sr. 19., sr., F 19., sr., F 19., sr., F 19., sr., F 19., sr. 19., sr. 19., sr. 19., sr., Ž 19., sr. 19., sr. – Klemen, F 19., sr., F 19., sr. 1846, F

Rieder, Ambros	1771–1855	2	2 <i>Gradualien</i> (Gl-4, ork, org) [N]	Ž
Kubick, Franz	1772–1848	7	<i>Missa in G</i> (T1, 2, B, org) <i>Missa in G</i> (T1, 2, B, org) [N] <i>Tantum ergo</i> (TB, ork, org) <i>Tantum ergo</i> (TB, org) <i>Tantum ergo in Es</i> (Gl+2, org) [N] <i>Tantum ergo</i> (Gl-2, org) <i>Tantum ergo</i> (B, org)	1851 – J. Brunner, F 19., sr. – Klemen, F 19., 1. pol., Ž 19., sr. 19., sr. – W. Klemen 19., 1. pol. 19., sr. – Stöckl, F
Pernsteiner, Mathias	ok. 1775– 1836	3	2 <i>Tantum ergo, No. 3 in C; No. 4 in D</i> (SATB, ork, org) <i>Tantum ergo Nro 4 in D</i> (Gl-4, org) [N]	19., 1. pol. –p. Fortunat, Ž 19., 1. pol.
Schiedermayr, Johann Baptist	1779–1840	2	2 <i>Tantum ergo in D</i> (SATB, ork, org)	1842 – Johann Werthel, F
Röder, Georg Valentin	1780–1848	8	8 <i>Tantum ergo u. Genitori op. 51</i> (Gl-4, org) [N]	19., sr. – Wolfgang Klemen
Diabelli, Ant.	1781–1858	2	<i>Graduale et Offert. in Es</i> (SATB, ork, org.)	19., 1. pol.
Mašek, Gašpar [Vincenz?]	1793–1873	1 +1?	<i>Messe in C</i> [Ridotta dal P: Raffaele Illowsky] (SATB, org) [<i>Brez naslova</i>] (?) [vl, cl - N?]	19., sr., F 19., sr.
Schubert, Franz [+ Venedik, B. Armin]	1797–1828	1 +1-Z	<i>Tantum ergo op.15</i> (SATB, ork, org) <i>Tantum ergo</i> (SATB, org)	19., 1. pol. – [?Dia-belli?], Ž 19., sr. – Klemen, F
Wratny, Karl Wenzel	18./19. stol.	4	<i>Missa in G</i> (S, B, org) [N] <i>Messe in B</i> (S, org) <i>Messe in F</i> (Gl-4, ork, org) [N (le ovitek)] <i>Lythaniae in F</i> (SATB, org)	19., sr. – W. Klemen 19., sr. – W. Klemen ?, Ž 19., sr. – Klemen, F

Avtor	Letnica rojstva-smrti	Štev. del	Naslov dela (predvidena zasedba) [nepopolno gradivo oziroma ohranjeni parti, če zasedba ni znana]	Čas prepisa – navedba kopista, žig
19. stol.				
Mašek, Albin	1804–1878	1	<i>Missa in C</i> (SATB, ork, org)	19., 1. pol., D
Illowsky, Rafael > Zbirka 1	ok. 1805– 1848	16 +2-Z	<i>Missa in G</i> (SB, org) <i>Canon/Tantum ergo in B</i> (B1-3, org) [N] <i>Haec dies in Es, Tantum ergo in D</i> <i>Tantum ergo in D</i> (TB, ork, org) [N] <i>Tantum ergo in D</i> (SAB, org) <i>Tantum ergo in E</i> (SB, org) <i>[Tantum ergo in Es] (?)</i> [B1-2, N?] <i>Tantum ergo in F</i> (T, org) <i>Tantum ergo in G</i> (TB, org) [N] <i>Tantum ergo</i> (TB, org) <i>Tantum ergo</i> (B, org) <i>Te Deum in C</i> (SATB, org) <i>Litaniae de B: V: M: (S, org)</i> <i>Offertorium in E</i> (S/T, org) <i>Offertorium/Levavi</i> (Gl-1, org) [N] <i>Offertorium Misericordiam</i> (B, org) [N] <i>Offertorium/pro omni temp.</i> (Gl-1, org) [N]	19., sr. – W. Klemen 19., sr. – W. Klemen (?) 19., sr. 19., sr., F 19., sr. 19., sr. – P. Raffael, F 19., sr., F 19., sr. 19., sr. – W. Klemen 19., sr. – W. Klemen 19., sr., F 19., sr., F 19., sr. 19., sr., F 19., sr. – A. Canderan 19., sr. – L. Čukac
Führer, Robert	1807–1861	3	<i>Messe in G</i> (SATB, org) <i>Messe in [G]E-moll (?)</i> [SATB, org] <i>Messe</i> (Gl-4)	19., 2. pol. 19., 2. pol. 19., 2. pol.
Leonhard, Julius Emil	1810–1883	1=Z	<i>Anklänge...</i> Sammlung von Gesängen (Gl-1, kl)	Breslau, 1830 – Minna Büttner
Taux, Alois > Schwerdt, J.	1817–1861	1-Z	<i>II Tantum ergo</i> (Gl-4, org)	1861 – W. Klemen

Kempter, Karl	1819–1879	9	2 <i>Graduale oder Offertoria</i> (SATB, org) <i>Graduale</i> » <i>Gaudeamus omnes in Domino</i> «, <i>Offertorium</i> » <i>Tota pulchra est Maria</i> « op. 111 (SATB, org) <i>Graduale</i> » <i>Felix es sacra virgo</i> «, <i>Offert.</i> » <i>Tu es Petrus</i> « op. 79 (SATB, org) <i>Graduale</i> » <i>Jesus dulcis</i> «, <i>Offertorium</i> » <i>Domine exaudi</i> « op. 12 (SATB, org) <i>Responsoria ante quatuor Evangelia</i> (zb)	19., sr./2. pol. – W. Klemen 19., sr./2. pol. – W. Klemen, F 19., sr. – W. Klemen, F 19., sr./2. pol. – W. Klemen ? 19., sr. – W. Klemen [?-avtograf] 1861 – W. Klemen 19., sr./2. pol., F 19., 2. pol. 19., 2. pol. – Klemen 1868 – H. Wenedig 19., sr./2. pol. 19., sr./2. pol. 19., sr./2. pol.
Zangl, Joseph G. [+ Anon.]	1821–1897	1-Z	<i>Graduale</i> » <i>Vir fidelis</i> « (SATB, org) op. 38	
Klemen, Wolfgang	19. stol.	1	<i>Eine lateinische Messe</i> (Gl-3, org)	
Schwerdt, Joseph > Taux	19. stol.	1-Z	<i>Tantum ergo</i> (Gl-4, org)	
Komel, Miha (?)	1824–1910	1	<i>Tantum ergo</i> (TB, org)	
Stehle, Johann	1839–1915	1	[<i>Masa v D-duru</i>] (SATB, org)	
Est, L. B. = Stocker, Stefan	1845–1910	10	<i>Messe</i> (SATB, org) <i>VI. Offertorii</i> (SAB, org) <i>Offertorium</i> (SAB, org) <i>Graduale Laudate Dominum</i> (SAB, org) <i>Ave Maria</i> (SAB, org)	
Müller, Otto O.	1872–1956	1	<i>Antiphona Ave Maris Stella</i> (zb)	19., 2. pol. – Klemen
Neidentificirani avtorji				
Candotti, M. > Zbirka I		2-Z	2 <i>Tantum ergo</i>	
Drobisch, C. L.		1	<i>Offertorium in C</i> (zb, org)	
Franck, Jos. (?)		1	<i>Offertorium O Sacrum convivium</i> (T/S, org)	
Lechner, Valentin		1	<i>Tantum ergo in D</i> (?) [S, A]	19., sr.
Marzona, ?		1	<i>Messa in B fa</i> (S1, 2, B, org)	19., 1. pol. – Illowsky, F

Avtor	Letnica roj- stva-smrti	Štev. del	Naslov dela (predvidena zasedba) [nepopolno gradivo oziroma ohranjeni parti, če zasedba ni znana]	Čas prepisa – navedba kopista, žig
Neumann, Wilhelm		1	<i>Offertorium Beata viscera Mariae op. 1</i> (SATB, org)	19., 2. pol. – W. Klemen, F
Schmidt, Fr.		2	<i>Offertorium Concupivit rex ...</i> (SATB, org) <i>Offertorium Concupivit rex ...</i> (AATB, org)	19., 2. pol., F 19., 2. pol.
Schwarzböck, Ludwig		1	<i>Offertorium in G Summae Deus te semper Laudem (?)</i> [T1, B2]	19., 2. pol.
Wälder, Joh. G.		1	<i>Messe in F op. 9</i> (SATB, org)	19., 2. pol. – W. Klemen, F
Wie??berger		1	<i>Quie tollis (?)</i> [S?B, org]	
Anonymus		79	21 maš, 29 Tantum ergo, 4 Te Deum, 2[x] litanije, 18 drugih del	F-12, Ž-11
Zbirke				
[1] Anon., Candotti, I llowsky, Zorzi		9	8 <i>Tantum ergo</i> , 1 <i>Haec dies</i> (Gl-3, org)	
[2] Anon., Haydn M., Mayer B.		24	[3 maše; 5 sonat, 3 variacije, marš - za čembalo, 10 slov. in 2 hrv. cerkv. pesmi]	
[3]			[Slov. cerkvene pesmi s spremljavo orgel]	Sestavil Klemen
[4]			[Slovenska pesmarica z inštr. skladbami]	
[5]			[Maše in cerkvene pesmi]	
[6]			[Razne skladbe za godalni kvartet]	

Uporabljene krajsave: > [glej]. 1-Z [ena skladba se nahaja v zbirki], =Z [navedeno delo je zbirka], SATB [sopran, alt, tenor, bas], Gl-3 [trije glasovi], zb [zbor], god [godala], vl [violina], vine [violone], pih [pihala], ob [oboal], cl [klarinet], fag [fagot], trob [trubila], ork [orkester], org [orgle], kl [klavir], N [gradivo je nepopolno], 18., kon. [konec 18. stol.], 19., zač. [začetek 19. stol.], 19., 1. pol. [prva polovica 19. stol.], 19., sr. [sredina 19. stol.], 19., 2. pol. [druga polovica 19. stol.], F [žig frančiškanskega samostana v Ljubljani], Ž [žig župnije Marijinega oznanjenja, D [žig »Dompfarr zu Laibach«]

18TH. AND 19TH-CENTURY MUSIC IN THE PRESERVED MANUSCRIPTS FROM THE FRANCISCAN MONASTERY OF LJUBLJANA

Summary

As early as in the first half of the 13th century, the order of the so-called Friars Minor began settling on the territory of today's Republic of Slovenia and the neighbouring areas populated by native Slovenians. Old preserved musical manuscripts connected with the activities of Franciscan orders after the year 1600 are concentrated in four locations in today's Slovenia: the library of the Franciscan monastery in Novo Mesto, the library of the Franciscan monastery in Ljubljana, the archives of the Minorite monastery in Piran, and the library of the Capuchin monastery in Škofja Loka. The library of the Franciscan monastery in Ljubljana keeps 177 units of musical manuscripts: 147 individual compositions and 30 collections. Among the collections, six of them are larger and contain about 260 music pieces. The majority of copies were made in the middle and second half of the 19th century, but the authors of the music are from the 18th and 19th centuries. The list of preserved works contains names of 50 composers who are the authors of 136 works that represent about 30% of the entire manuscript music material in this location. All other manuscripts are written by unknown authors. The authors are presented according to their year of birth, but they also could be treated as: generally known (such as Michael and Joseph Haydn, Mozart, Schubert and Diabelli), German, Austrian and Bohemian, mostly religious music composers (for example: Franz Bühler, Robert Jan Nepomuk Führer, Ambrosius Rieder, Johann Baptist Schiedermayr, Karl Bonaventura Witzka) and those who besides other genres also composed sacred music (Georg Valentin Roeder, Franz Xaver Süssmayr, Jan Vitásek, Peter Winter and the Italian opera composer Antonio Sacchini), composers active in Slovenian lands, but originating from elsewhere (Franz Benedict Dusík, Franz Kubick, Gašpar Mašek and Karl Wenzel Wratny from Bohemia and Leopold Ferdinand Schwerdt, an Austrian composer), Franciscan friars who also composed (such as Rafael Illowsky, Wolfgang Klemen, Benno Mayer and possibly some others) and other less known or unknown composers.